

Mededelingenblad Oudheidkamer Tiel en Omstreken

Redactie: Frits Kat
Koos Gelens
Annemarie Daalderop
Tonnie Gresnigt
Redactieadres: Nieuwe Tielseweg 20-23
4001 JW Tiel
Tel. 0344-620220
Uitgave: Vereniging Oudheidkamer voor
Tiel en Omstreken
<http://www.Oudheidkamer-tiel.nl>
e-mailadres: secretaris@Oudheidkamer-tiel.nl
Datum: maart 2012

De laatste lezing van dit seizoen vindt plaats op **dinsdag 3 april**.
Mevrouw Annetje Both zal dan spreken over de schilder W.H. Turner: de Engelse Romantiek.

Donderdag 19 april - Algemene Ledenvergadering. Na afloop van de vergadering brengen Koos Gelens, Frits Kat en Emile Smit verslag uit van hun bezoek aan Rome.

Aan het slot van het verenigingsjaar 2011-2012 is op WOENSDAG 25 APRIL de grote excursie, deze keer naar de Hanze- en IJsselstad Kampen.

Een goede reden om hier iets te vertellen over de geschiedenis en bezienswaardigheden van deze stad. Kampen telt ongeveer 500 monumenten!

Kampen is evenals Zwolle en Deventer een oude Hanzestad en verwierf in de dertiende eeuw stadsrechten. In 1495 kreeg de stad van de Duitse keizer Maximiliaan de eretitel "Keizerlijke Vrijstad". Kampen hoefde daardoor geen andere autoriteit dan de keizer boven zich te dulden. Het was in de Middeleeuwen een van de machtigste en toonaangevende steden van Europa. In de vijftiende eeuw verzandde de monding van de IJssel langzaam maar zeker en verhuisde de voor Kampen belangrijke scheepvaart naar Amsterdam. Er kwam een einde aan een periode van welvaart. Waarschijnlijk door deze economische stagnatie zijn vrij veel monumenten uit de Middeleeuwen behouden. Kampen is dan ook in zijn geheel tot beschermd stadsgezicht verklaard. Pas in de negentiende eeuw kreeg de stad weer enige economische betekenis. De stroombreedte van de IJssel werd toen vernauwd waardoor door de grotere waterafvoer in de overblijvende geul een einde kwam aan de snelle verzanding. Stoombootdiensten van Kampen naar Hamburg en Hull ontstonden. Kampen kende vanaf 1815 een belangrijke tabaksindustrie. De helft van de bevolking was in 1880 in deze industrie werkzaam. De sigarenfabriek "De Olifant" in het oude stadscentrum herinnert er nog aan.

Vanuit het aan de andere kant van de IJssel gelegen IJsselmuiden is het mooiste gezicht op het fraaie IJselfront van de stad.

De gemeente Kampen telt nu 50.000 inwoners, de stad zelf ongeveer 33.000 en is dus iets kleiner dan Tiel. Tot de gemeente Kampen behoren IJsselmuiden met 10.000 inwoners en vijf dorpen met elk minder dan 1000 inwoners. De gemeente ligt in noordwest Overijssel. De centra van Kampen en IJsselmuiden worden met elkaar

verbonden met een bijzondere hefbrug met opvallende met bladgoud beklede geleidingswielen. De brug is nog jong maar past goed bij het silhouet van de stad.

De Kogge

Tot ver in de twaalfde eeuw was de IJssel slecht bevaarbaar, voorbij Kampen mondde de rivier uit in een moerassig gebied. Door stormvloed en veranderde dit in een open zee, de Zuiderzee nu het IJsselmeer. Gelijktijdig werd de IJssel goed bevaarbaar. Kampen greep zijn kans en ontwikkelde zich in de dertiende eeuw tot een belangrijke handelshaven. De handel met andere zeehavens werd de belangrijkste functie voor de stad. De goederen werden met zogenaamde koggeschepen vervoerd. Koggen vormden hét vervoermiddel van de Hanzesteden uit die tijd. Een belangrijke route voor de Kampenaren was de zogenaamde Ommelandvaart. Dit was de scheepsroute rond Denemarken naar de Oostzee. Maar de Kampenaren waagden zich ook met hun koggen naar Frankrijk en Portugal om wijn en zout te halen. Pas tegen het einde van de zestiende eeuw werd de kogge ingehaald door de twee- en driemasters die wij kennen als VOC schepen.

In 1983 werd in het zuiden van Flevoland het wrak van een kogge gevonden. Een enthousiaste groep vrijwilligers heeft dit 21 meter lange schip in Kampen nagebouwd. Meestal zijn enkele vrijwilligers op zaterdag op de Koggewerf aan de IJssel aanwezig; zij werken nu aan de restauratie van een pluut, een vissersschuit uit 1890. Op de werf is niet alleen de replica van het koggeschip te zien, u vindt er ook een expositieruimte waarin een film over de bouw en de Ommelandvaart wordt vertoond.

Een christelijke stad

Als toerist moet u op zondag niet in Kampen zijn. Hoewel er enkele haarscheurtjes zijn wordt de zondagsrust nog steeds streng in ere gehouden. Een groeiend deel van de bevolking is daar niet blij mee, de groei van het toerisme wordt erdoor afgeremd. Er zijn geen koopzondagen en Albert Heijn blijft op zondag ook gesloten.

In 1869 besloot de synode van de Christelijk Gereformeerde Kerk de opleiding van predikanten in Kampen te concentreren. Als gevolg van kerkscheuringen zijn er nu twee theologische universiteiten in Kampen. Er zijn vele kerken waarvan enkele zoals de St. Nicolaaskerk of Bovenkerk, de Broederkerk en de Paterskerk een bezoek zeker waard zijn. Wanneer je vlak bij de Broederkerk de brug over de Burgel oploopt zie je vanaf daar naar liefst zeven kerken.

Musea

Ook museumbezoekers kunnen in Kampen hun hart ophalen. Naast de al genoemde expositie op de Koggewerf is er het al genoemde tabaksmuseum en het stedelijk museum. Vooral dit laatste is de moeite waard vanwege de fraaie opstelling van de expositiestukken, de korte historische films en een volledige reeks twee meter hoge Oranje-portretten. Alle regerende Oranjes vanaf Willem de Zwijger tot Beatrix zijn aanwezig. Interessant is ook een bijdrage van het regionale waterschap in het museum. De plannen om Kampen en omgeving "waterproof" te maken hebben de gemoederen behoorlijk beziggehouden. Spectaculair is de oplossing om bij hoog water het water van het Ketelmeer met een balgstuw, een enorme opblaasbare kunststof rol op de bodem, af te sluiten. Deze afsluiting is inmiddels al in gebruik geweest.

Het museumgebouw zelf, het vroegere stadhuis, is ook van buiten zeer bezienswaardig.

Het iconenmuseum is helaas in de week van onze excursie wegens werkzaamheden gesloten.

Overige monumenten

Kampen was vroeger geheel ommuurd en had maar liefst 21 stadspoorten. Daar zijn er nu nog drie van over. Verder zijn er veel bijzondere oude huizen en gevels. Ook Jugendstil en Art Deco zijn in het oude centrum rijk vertegenwoordigd. Het fraaie stadspark is aangelegd door de beroemde tuin- en landschapsarchitect Zocher. Bij aangenaam weer zit je daar heerlijk op een terras bij het paviljoen.

Wij hopen dat velen van u na het lezen van dit enthousiaste verslag van de hand van Bert Leenders zullen besluiten deel te nemen aan **het programma voor die dag**, dat als volgt luidt:

09.00 uur: vertrek per bus vanaf het stationsplein Tiel (voorzijde)

11.00 uur: koffie/thee (2x) met gebak in lunchroom 't Trappetje (in een oude sigarenfabriek)

11.30 uur: stadswandeling onder leiding van VVV stadsgidsen

13.00 uur: lunch in lunchroom 't Trappetje, bestaande uit kopje soep, diverse soorten brood, kroket, vleeswaren, kaas, zoetwaren, koffie/thee.

14.30 uur: op eigen gelegenheid kunt u de stad verder verkennen of een bezoek brengen aan het Stedelijke Museum.

16.15 uur: het bestuur van de Oudheidkamer biedt u traditiegetrouw een afscheidsdrankje aan in het lunchrestaurant.

17.00 uur: vertrek naar Tiel. Aankomst rond 19.00 uur.

De kosten voor deze dagreis bedragen € 35,00 p.p. voor leden, niet-leden betalen € 45,00.

In verband met de buscapaciteit (50 personen) graag zo spoedig mogelijk, in ieder geval vóór donderdag 19 april, aanmelding door middel van de strook, of per e-mail a.daalderop1@kpnplanet.nl of secretaris@oudheidkamer-tiel.nl. (zie voor antwoordstrook laatste pagina).
Deelname geschiedt in volgorde van binnenkomst van uw aanmelding en betaling. Bij over-inschrijving genieten leden van de Oudheidkamer voorrang.
Wij verzoeken u het verschuldigde bedrag gelijktijdig met uw aanmelding over te maken op postrekening 424 0023 t.n.v. Oudheidkamer Tiel, te Tiel onder vermelding van "Excursie Kampen".
Wij rekenen op een volle bus!

Open Monumentendag 9 september 2012

Mevrouw Ilse Schuuring, beleidsmedewerker Cultuurhistorie van de gemeente Tiel, roept leden van de Oudheidkamer op om zich beschikbaar te stellen voor allerhande activiteiten in verband met de Open Monumentendag op 9 september a.s.

Zij schrijft het volgende:

"Wij zijn hier druk bezig met de voorbereidingen voor Open Monumentendag op 9 september a.s. met als thema: GROEN VAN TOEN.

Wij zullen de aandacht vestigen op enkele monumenten en hier ook concrete activiteiten ontplooiën. Die invalshoek heeft vorig jaar geleid tot meer bezoekers op Monumentendag.

Daarom hebben wij behoefte aan een flexibele groep vrijwilligers die ons willen meehelpen met de voorbereidingen van deze dag, alsmede gastheer of -vrouw op deze dag willen zijn.

Wat er precies moet worden gedaan is sterk afhankelijk van de keuzes die wij de komende maanden maken (waar en wat gaan we doen), maar denk hierbij aan het uitdelen van lunchpakketten, vertellen van verhalen, rondleidingen geven, de weg wijzen, distributie monumentenmateriaal, promotie, etc. Wij zouden al zeer geholpen zijn met een man of twee tot vier die de armen uit de mouwen willen steken. Mensen die handig zijn op de computer waarderen wij ook."

Mocht u bereid zijn op een of andere manier mee te helpen met de organisatie van de Open Monumentendag dan kunt u zich in verbinding stellen met mevrouw Drs. Ilse Schuuring

Gemeente Tiel

Achterweg 2, 4001 MV Tiel (Postbus 6365, 4000 HH Tiel)

telefoon 0344-637111

website www.tiel.nl

ANTWOORDSTROOK EXCURSIE KAMPEN OP WOENSDAG 25 APRIL 2012

Naam:

Adres:

Telefoon: (svp invullen)

wenst deel te nemen aan de excursie naar Kampen op 25 april 2012 met   personen.

aantal leden: aantal introducés:

Datum

Handtekening

U wordt verzocht deze strook na invulling en ondertekening vóór 19 april te retourneren aan Mw A.M. Daalderop, Nieuwe Tielseweg 20-23, 4001 JW Tiel.